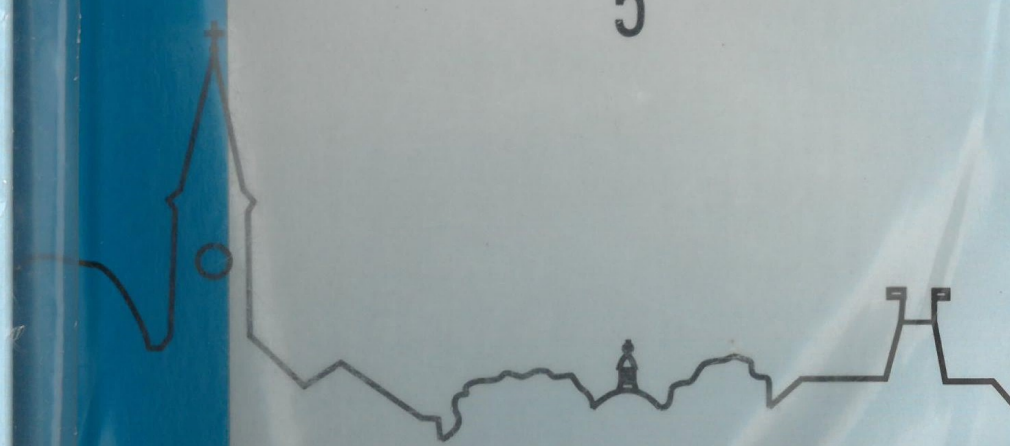

CIESZANOWSKIE
ZESZYTY
REGIONALNE

5

MBP Cieszanów
Cieszanowskie zeszyty re...

0000024284

Redakcja naukowa
Tomasz Róg
e - mail: tomrog.pl@op.pl

Projekt okładki
Wojciech Świzdor

Korekta tekstu
Marian Róg

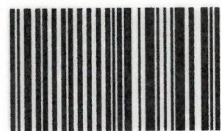
Wydawca
Gmina Cieszanów
ul. Rynek 1, 37 – 611 Cieszanów
tel. (16) 631 10 76
e – mail: cieszanow@vp.pl
www: www.cieszanow.eu

ISBN: 978 – 83 – 925568 – 6 - 2

Skład i łamanie
Łukasz Grzesik

Druk
Drukarnia Kolor – Druk
ul. Podzamcze 28 b, 37 – 500 Jarosław
www.kolordruk.com.pl

MBP Cieszanów
Cieszanowskie zeszyty re...

0000024284

Wszelkie prawa zastrzeżone.

**Kopiowanie i wykorzystywanie całości lub fragmentów
tekstów oraz zdjęć, bez zgody autorów zabronione.**

Zygmunt Kubrak

Polacy w Cieszanowie w okresie dwudziestolecia międzywojennego¹

O polskość Cieszanowa

Po rozpadzie monarchii austro – węgierskiej doszło do wojny polsko – ukraińskiej. W grudniu 1918 r. w powiecie cieszanowskim nastąpiło przesilenie w walkach polsko – ukraińskich. 6 grudnia grupa operacyjna Wojska Polskiego (WP) kpt. Alfreda Wesołowskiego (batalion piechoty i półbateria artylerii polowej 75 mm), wysłana z Jarosławia, wyparła ukraiński garnizon z Lubaczowa. Grupa Polaków w Cieszanowie, dowodzona przez sierż. Jana Kopfa, działając samodzielnie, rozbroiła miejscową załogę ukraińską bez rozlewu krwi, po czym zorganizowała obronę miasta i nawiązała kontakt z grupą kpt. Alfreda Wesołowskiego. Pod broń powołano nowych ludzi. Dowództwo objął ppor. Józef Kowalski, mianowany komendantem kompanii w powiecie cieszanowskim². W oddziale cieszanowskim, który zakwaterował się w budynku „Proswity” byli: Roman Batycki, Franciszek Der-

¹ Artykuł jest rozszerzoną wersją referatu wygłoszonego przez autora 30 IX 2011 r. w Cieszanowie podczas sesji popularyzacyjnej pt. „Wielokulturowy Cieszanów”, zorganizowanej przez Centrum Kultury i Sportu w Cieszanowie w ramach projektu „Śladami przeszłości. Wielokulturowy Cieszanów.” Projekt był realizowany dzięki dofinansowaniu ze środków Muzeum Historii Polski, z programu „Patriotyzm Jutra 2011.”

² Ppor. Józef Kowalski, pochodzący z Folwarków, został przyjęty do WP z b. armii austriackiej z zatwierdzeniem posiadanego stopnia podporucznika (starszeństwo z 1 I 1916 r.). „Dziennik Rozkazów Wojskowych”, R. 2, nr 26, Warszawa 1919, poz. 838; „Annales Ecclesiae Parochialis Cieszanoviensis. I wojna światowa w Cieszanowie, „Cieszanowskie Zeszyty Regionalne” 2008, z. 1, s. 67.

lat, Grzegorz Mazurkiewicz, Antoni Piotrowski, Leon Studencki, Józef Zaremski, Józef Kłos z Folwarków i inni³. Następnego dnia Ukraińcy próbowali odzyskać miasto, ale Polacy utrzymali pozycje, a w kontrataku zajęli Nowe Sioło. 8 grudnia do miasta weszła 9. kompania por. Dobrzańskiego z grupy kpt. Wesołowskiego. Wydarzenie to zostało odnotowane w komunikacie Naczelnego Dowództwa Wojsk polskich na Galicję Wschodnią: „Grupa nasza, operująca od Lubaczowa, zajęła Cieszanów”⁴. Ciężkie boje toczyły się nad rzeką Wirową o Lubliniec Nowy i Stary. Wysłane tam wojsko z grupy kpt. Wesołowskiego w sile jednej kompanii piechoty i oddziału kawalerii (18 konnych), przy udziale kompanii cieszanowskiej, zdobyło obie wsie, biorąc 36 jeńców⁵.

Ukraińcy nie zrezygnowali z opanowania strategicznej dla obu stron linii kolejowej Jarosław – Lubaczów – Rawa Ruska; 27 grudnia dużymi siłami (11 sotni) zaatakowali Lubaczów. Placówka „Szpital” złożona z kilkunastu młodych żołnierzy, sądząc z gwałtownej strzelaniny, że Lubaczów został zajęty przez Ukraińców, wycofała się do Cieszanowa. Tutaj przejął ich ppor. Julian Czubryt⁶, a następnie wspólnie z ppor. lekarzem Marianem Ciećkiewiczem, poprowadzili oddział do Lubaczowa, gdzie wzięli udział w walkach⁷.

³ S. F. Gajerski, *Rok 1918 w powiecie cieszanowskim*, „Życie Przemyskie” 1988, nr 48, s. 6.

⁴ „Pobudka” z 10 XII 1918 r., nr 35, s. 1.

⁵ Według ppor. Józefa Csădeka, który dowodził półkompanią w uderzeniu na Lubliniec Nowy, akcja na obie wsie została przeprowadzona cztery dni po zajęciu Lubaczowa, czyli 10 grudnia. J. Csădek, „Z wojny narodowej 1918 – 1920”. *Wspomnienia z niektórych walk i przeżyć 14 – go jarosławskiego pułku piechoty względnie 4 – tej dywizji piechoty*, t. 1, Lwów 1935, s. 43.

⁶ Oficer b. armii austriackiej Julian Czubryt został przyjęty do WP (14 pp) z zatwierdzeniem posiadanego stopnia podporucznika (starszeństwo z 1 VIII 1916 r.). Tymczasem on sam w życiorysie z 1933 r. podał, że wyszedł z armii austriackiej w stopniu porucznika. Ostatecznie został zweryfikowany w stopniu kapitana ze starszeństwem z 1 VI 1919 r. Centralne Archiwum Wojskowe, Akta personalne, sygn. 1769/89/936, Julian Czubryt; „Dziennik Rozkazów Wojskowych”, R. 2, nr 26, Warszawa 1919, s. 645; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 164, 409; Z. Kubrak, 3. *Pułk Strzelców podhalańskich ppłk. Juliana Czubryta w kampanii 1939 r.*, „Cieszanowskie Zeszyty Regionalne” 2009, z. 2, s. 75.

⁷ Szerzej o konflikcie polsko – ukraińskim w latach 1918 - 1919 zob.: M. Arga-

Po odparciu sotni Fryderyka Klee, które w tej akcji poniosły duże straty, działania Ukraińców stały się mniej aktywne, co potwierdził komunikat wojenny polskiego Sztabu Generalnego z 13 stycznia 1919 r.: „Pod Chyrowem i Lubaczowem spokój”⁸. Bój o Lubaczów był fragmentem podjętej ofensywy grupy „Północ” Ukraińskiej Armii Galicyjskiej, mającej na celu zdobycie linii Lubaczów – Rawa Ruska. Po odparciu sił ukraińskich do ofensywy przystąpiła 6 stycznia 1919 r. grupa „Bug” gen. Jana Romera, która odrzuciła Ukraińców na wschód od linii Chyrów – Jarosław – Lubaczów⁹.

Życie społeczno – gospodarcze

Po wyparciu Ukraińców nastąpiła stopniowa stabilizacja życia w powiecie cieszanowskim. Siedzibą cieszanowskich władz powiatowych był Lubaczów, ze względu na stacjonujący tutaj garnizon i połączenie kolejowe z Jarosławiem, skąd można było oczekiwać szybszej pomocy w razie zagrożenia ze strony Ukraińców. Urząd starosty cieszanowskiego od 25 września 1919 r. w zastępstwie rozwiązanej Rady Powiatowej piastował komisarz rządowy Mieczysław Zabłocki, a pod koniec 1921 r. stanowisko starosty objął Bronisław Maria hrabia Russocki¹⁰.

siński, *Walki polsko – ukraińskie o Lubaczów: listopad – grudzień 1918*, Lubaczów 2000; M. Ciećkiewicz, *Pamiętnik Starego Doktora*, „Wieści” 1990, nr 3, s. 6; S. F. Gajerski, *Rok 1918...*, s. 6; List Mariana Ciećkiewicza do Eugeniusza Szajowskiego, Kraków, 27 III 1989 r. (kopia w posiadaniu autora); Z. Kubrak, *Materiały do dziejów ruchu niepodległościowego w Lubaczowie 1914 – 1918*, „Rocznik Lubaczowski” 1994, t. 5, s. 71 - 82; T. Róg, „...i zostanie tylko pustynia.” *Osobowy wykaz ofiar konfliktu ukraińsko – polskiego 1939 – 1948. Gmina Cieszanów, powiat Lubaczów*, Rzeszów 2011, s. 23-31; Z. Swatek, *Obrońcy Lubaczowa 1918*, cz. 1, „Lubaczów 2008”, Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej i Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, s. 11-15; *idem*, cz. 2, „Lubaczów 2009”, s. 11-12; *idem*, cz. 3, „Lubaczów 2011”, s. 12-17.

⁸ „Gazeta Poranna” z 15 I 1919 r., nr 4515, s. 1.

⁹ *Dziesięciolecie odrodzenia Polskiej Siły Zbrojnej 1918 – 1928*, Warszawa 1928, s. 176.

¹⁰ Archiwum Państwowe w Przemyślu (dalej AP Przemyśl), Wydział Powiatowy w Lubaczowie, sygn. 1, s. 95, 128.

Cieszanów podjął starania w Komitecie Obrony Narodowej we Lwowie o powrót starostwa z Lubaczowa do Cieszanowa, zakończone pomyślnie. Starosta Bronisław Russocki z braku odpowiednich pomieszczeń w zniszczonym Cieszanowie ulokował się we dworze w Nowym Siole¹¹. Był to urzędnik z dużym doświadczeniem na różnych szczeblach administracji na terenie Galicji, dr praw, karierę zawodową rozpoczął jako praktykant kancelisty i kancelista c.k. Starostwa w Zbarażu (1900), komisarz w Zbarażu i Mościskach, następnie starosta sokalski¹².

Zmiana siedziby starostwa okazała się krótkotrwała. Postanowieniem Ministra Spraw Wewnętrznych (MSW) z 29 listopada 1922 r. starostwo z Cieszanowa zostało przeniesione do Lubaczowa z mocą od 1 stycznia 1923 r., z równoczesną zmianą nazwy powiatu na lubaczowski¹³. Część radnych i urzędników odniosła się niechętnie do decyzji MSW, a z kolei w Lubaczowie początkowo nie było odpowiednich pomieszczeń biurowych. Do jesieni 1923 r. posiedzenia zarządu powiatowego i rady przybocznej komisarza rządowego odbywały się nadal w Cieszanowie – do czerwca pod przewodnictwem sędziwego komisarza Tytusa Zarzyckiego¹⁴, następnie pod przewodnictwem dr. Henryka Frisera¹⁵. Od 8 października

¹¹ S. F. Gajerski, *Rok 1918...*, s. 6.

¹² *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1905*, Lwów 1905, s. 3, 51; *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1907*, Lwów 1907, s. 3, 60; *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1913*, Lwów 1913, s. 37.

¹³ „Monitor Polski” z 1922 r., nr 282, poz. 284; „Dziennik Rozkazów Wojskowych”, R. 5, nr 50, Warszawa 1922, s. 1024.

¹⁴ Tytus Artur Nowina Zarzycki (1843 – 1931), właściciel dóbr w Chotylubiu (541 ha), uczeń szkoły rolniczej w Dublanach, uczestnik powstania styczniowego, czynny przy organizowaniu oddziału gen. Antoniego Jeziorańskiego, walczył pod Kobylanką (1 i 6 V 1863 r.). W dobie autonomii Galicji był działaczem samorządowym i gospodarczym, członek Rady Powiatowej w Cieszanowie (1881), zastępca prezesa Wydziału Powiatowego (1905). W Polsce Odrodzonej zastępca komisarza rządowego w powiecie cieszanowskim i komisarz w powiecie lubaczowskim. Z. Kubrak, *Powstanie styczniowe. Pogranicze cieszanowsko – lubaczowskie*, Lubaczów 2003, s. 38, 88.

¹⁵ Zarząd Powiatowy został powołany reskryptem Urzędu Wojewódzkiego z 4 VI

1923 r. posiedzenia odbywały się już regularnie w Lubaczowie¹⁶.

Etaty w Starostwie i w Wydziale Powiatowym w Lubaczowie zostały obsadzone w dużej części przez urzędników cieszanowskich: Bronisław Kwitniowski, długoletni sekretarz rady powiatowej, objął to samo stanowisko w Lubaczowie, a Jan Bauer, lustrator urzędów gminnych, otrzymał ten sam etat co w Cieszanowie¹⁷. Z Cieszanowa do Lubaczowa przeszli ponadto: Kazimierz Skurzak (adiunkt administracyjny), Bolesław Strzelecki (powiatowy lekarz weterynarii), Turczynowski (referent), Stanisława Zuchorska (kancelista), Stefan Dorota (woźny od 1926 r.).

Po przeniesieniu powiatu do Lubaczowa Cieszanów był gminą miejską, rządzącą się ustawą z 1896 r. Od 1934 r. był także siedzibą gminy zbiorowej składającej się z gromad: Chotylub, Dachnów, Lubliniec Nowy, Lubliniec Stary, Niemstów, Nowe Siolo.

Zarząd miasta był komisaryczny. W pierwszej połowie lat 20. burmistrzem był prawdopodobnie Piotr Szabatowski¹⁸. Kolejnym burmistrzem – komisarzem rządowym był Bolesław Bajorowski, aptekarz¹⁹, który piastował ten urząd co najmniej od 1926 r.,

1923 r. Komisarzem rządowym został dr Henryk Friser, dyrektor dóbr Agenora hr. Gołuchowskiego w Lubaczowie, jego zastępcą był Władysław Koralewski, właściciel dóbr w Zalesiu i w Starym Siole. AP Przemyśl, Wydział Powiatowy w Lubaczowie, sygn. 1, s. 145 – 146; Z. Kubrak, *Urzednicy Starostwa Powiatowego w Lubaczowie (1923 – 1939)*, „Rocznik Lubaczowski” 2011, t. 15 - 16, s. 14.

¹⁶ T. Róg, *Przewodnik po gminie Cieszanów i regionie żółkiewskim*, Cieszanów 2007, s. 20.

¹⁷ Niechętnych zmianom urzędników wojsko z lubaczowskich koszar siłą przeniosło wraz z aktami do nowej siedziby powiatu. T. Róg, *Przewodnik po gminie...*, s. 20.

¹⁸ Nazwisko Piotra Szabatowskiego figuruje w księdze pamiątkowej poświęconej Gabrielowi Narutowiczowi, w której Szabatowski „za obywateli” Cieszanowa złożył kondolencje. *Gabriel Narutowicz pierwszy Prezydent Rzeczypospolitej: Księga Pamiątkowa*, Warszawa 1925, s. 430.

¹⁹ Bolesław Stanisław Bajorowski, ur. w 1888 r. w Jordanowie (pow. myślenicki), studiował farmację na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w 1912 r. uzyskał dyplom magistra farmacji. Po studiach pracował w krakowskich aptekach. Od 1920 r. od sukcesorów Jana Łukasiewicza – farmaceuty cieszanowskiego, dzierżawił aptekę „Pod Białym Orłem”, a po małżeństwie z Marią z Łukasiewiczów (1927) był właścicielem tej apteki. We wrześniu 1939 r. (17 lub według innej wersji 20) Niemcy aresztowali burmistrza Bajorowskiego, uwięzili w Tarnowie, a następnie wywieźli do obozu koncentracyjnego w Buchenwal-

notowany w księdze adresowej obejmującej lata 1926/27 jako burmistrz Cieszanowa i właściciel apteki „Pod Białym Orłem”²⁰. Po nim urząd burmistrza objął Piotr Szabatowski²¹. W 1935 r. w skład Zarządu Miasta wchodził: burmistrz Józef Bielecki, zastępca burmistrza Jan Zając oraz asesory Wasyl Łabisz i Jonas Brenner²². W 1938 r. Bolesław Bajorski ponownie został burmistrzem, a wiceburmistrzem był Jan Zając²³.

Władze stanęły wobec trudnego zadania odbudowy miasta spalonego przez Rosjan 11 – 12 września 1914 r. oraz zniszczonego w czasie ich odwrotu w czerwcu 1915 r. Zniszczeniu uległa wówczas zabudowa rynku i śródmieście, w tym siedziby starostwa, rady powiatowej, sądu, uszkodzone zostały budynki szkoły, „Sokoła”, kościoła, synagogi i inne. Nauczycielka Maria Studencka zapamiętała obraz zniszczonego miasta: „Smutny widok przedstawiał Cieszanów po wojnie (...). Przy głównych ulicach i w rynku kominy na pogorzeliśkach, szkoła bez dachu częściowo spalona, również kościół z zawalonym sklepieniem. Domek Stefana i ciotki ocalał prawie cudem, chociaż ul. Dworska była w części od rynku spalona”²⁴.

dzie, gdzie został rozstrzelany 11 II 1940 r. T. Róg, *O Bolesławie Bajorskim i aptece „Pod Białym Orłem” w Cieszanowie*, „Kresowiak Galicyjski” 2010, nr 5, s. 5; *Urzędowy spis lekarzy uprawnionych do wykonywania praktyki lekarskiej oraz aptek w Rzeczypospolitej Polskiej w opracowaniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych*, Warszawa 1924/25, s. 65; *Wychowankowie UJ. Ofiary II wojny światowej (1939 – 1945)*. Biogramy, t. 1, red. J. Pietrusza, A. Wyszynska, Kraków 1995, s. 8.

²⁰ *Księga adresowa Polski (wraz z w[olnym] m[iastem] Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa [rok] 1926/1927*, Warszawa 1926, s. 1221. Zob. też: *Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i księga adresowa miasta Krakowa 1926*, Kraków 1926, s. 139.

²¹ *Księga adresowa Polski (wraz z w[olnym] m[iastem] Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa [rok] 1928*, Warszawa 1928, s. 655.

²² *Księga adresowa Małopolski: Lwów, Stanisławów, Tarnopol, z informatorem m[iasta] stol[ecznego] Warszawy, województwa krakowskiego, łódzkiego, pomorskiego, poznańskiego i śląskiego – rocznik 1935/1936*, Kraków 1936, s. 113.

²³ *Rocznik polityczny i gospodarczy 1939*, Warszawa 1939, s. 339; T. Róg, *O Bolesławie Bajorskim...*, s. 5.

²⁴ *Pamiętnik Marii Studenckiej z Bernackich z lat 1892 – 1944 napisany w 1971 r. w Tarnowie*, Tarnów 1983, s. 27 (mps, kopia w zbiorach autora).

Na podniesienie się miasta z upadku wpłynęło kilka czynników. Mimo przeniesienia siedziby powiatu do Lubaczowa, w Cieszanowie pozostały jeszcze liczne polskie instytucje i urzędy miastotwórcze, jak: sąd, poczta, urząd katastralny, kasa chorych, ekspozytura urzędu skarbowego, posterunek policji, a także stowarzyszenia gospodarcze i kulturalne, jak Kasa Stefczyka, Towarzystwo Kredytowe Miejskie, Stowarzyszenie Rękodzielników, Stowarzyszenie Mieszczańskie „Gwiazda”, Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”²⁵. W 1921 r. Ziółkowski uruchomił fabrykę narzędzi rolniczych „Agra”, która była czynna do 1926 r. i produkowała głównie wozy²⁶. W 1928 r. działały trzy młyny, w tym dwa należące do polskich rodzin – Brzyckich i Komosińskich²⁷. W końcu 1928 r. powstała polsko – ukraińska spółka komunikacyjna, która uruchomiła komunikację autobusową do Lwowa. Udziałowcami w tej spółce byli Ukraińcy Nestor Jaciw i adwokat Dmytro Mudrecki oraz Polacy Bolesław Bajorski i Jan Kopf, a kierowcami Feliks Maślanka i Julian Szajowski. Księga adresowa z 1930 r. wymienia jako udziałowców Juliana Hołowińskiego, Bolesława Bajorskiego i Żyda Müllera²⁸. Na początku lat 30. XX w. powstała kolejna spółka komunikacyjna należąca do Konrada Szabatowskiego, Rafała Szajowskiego i Żyda Wittnera²⁹.

Handel był zdominowany przez kupców pochodzenia żydowskiego, szczególnie w takich branżach, jak: bławaty, różne towary i wyszynk trunków, ale i w tej profesji Polacy szukali swego miejsca. Nie było to zadanie łatwe. Jak wspominała Janina Szajowska, trzeba było mieć dużo odwagi, by zdecydować się na otwarcie sklepu wobec konkurencji i talentów handlowych miejscowych Żydów. W 1924 r. starosta wydał kartę przemysłową dla domu ubogich przy kościele w Cieszanowie na handel towarów miesza-

²⁵ S. F. Gajerski, *Zarys dziejów Cieszanowa*, Przemysł 1981, s. 9.

²⁶ *Księga adresowa Polski...1926/27*, s. 1221.

²⁷ *Księga adresowa Polski...1928*, s. 655.

²⁸ *Księga adresowa Polski (wraz z w[olnym] m[iastem] Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa [rok] 1930*, Warszawa 1930, s.645.

²⁹ T. Róg, *Przewodnik po gminie...*, s. 22.

nych i sprzedaż nafty przez Jana Szajowskiego³⁰. Pierwszy polski sklep tekstylny założył Paweł Lisowski, a cukiernię otworzył Julian Lisowski³¹. Obie te firmy ulokowano na parterze „Sokoła”. Księgi adresowe dla województwa lwowskiego wymieniają w Cieszanowie około 20 polskich kupców, którzy w latach 20. XX w. zajmowali się handlem, najwięcej w branży wyrobów tytoniowych (G. Lisowska, M. Rogowska, J. Szabatowski) oraz w handlu nierogacizną (S. Godowski, Jan Krzaczyński, Józef Krzaczyński, J. Szajowski)³². Sprzedażą wędlin zajmowali się Michał Czajka i Władysława Lisowska, która też prowadziła restaurację. Wyszynk trunków prowadziła Barbara Kotowicz. Handlem żelazem zajmował się Konrad Szabatowski. Księgarnię i artykuły papiernicze prowadziła Maria Walków.

Księgi adresowe dają też przynajmniej przybliżony do stanu rzeczywistego obraz cieszanowskiego rzemiosła. Polscy rzemieślnicy występują tutaj w 11 różnych specjalnościach. W 1926 r. najwięcej było zarejestrowanych rzemieślników z branży budowlanej. Byli to głównie murarze (Karol Bielecki, Franciszek Binkowski, F. Ciećkiewicz, J. Ciećkiewicz, Jan Kopf), stolarze (Albin Argasiński, J. Koznalewski, G. Szajowski) i cieśla J. Bielecki. Czy miało to związek z powojenną odbudową Cieszanowa? – zapewne tak, gdyż w końcu lat 20. XX w. spadło zapotrzebowanie na specjalistów w tych dziedzinach: murarstwem zajmował się tylko Karol Bielecki, a ciesielstwem K. Lisowski. Głównie na potrzeby rolnictwa pracowali kowale: Piotr Szabatowski, Rafał Szajowski, Jan Wesołowski. Kuśnierstwem zajmowali się: Franciszek Derlat, Stanisław Derlat i Józef Ośmak. Mimo dużej konkurencji rzeźników żydowskich, zawód ten uprawiali: M. Litwin i Grzegorz Szabatowski.

³⁰ Archiwum Parafii w Cieszanowie (dalej APar Cieszanów), Akta różne, Karta przemysłowa wystawiona przez Starostwo w Lubaczowie dla stowarzyszenia fundacyjnego domu ubogich przy kościele w Cieszanowie, Lubaczów, 7 XII 1924 r., b.p.s.

³¹ J. Szajowska, *Ulica Tadeusza Kościuszki w Cieszanowie*, „Kresowiak Galicyjski” 2011, nr 8, s. 3.

³² *Księga adresowa Polski...1926/27*, s. 1221; *Księga adresowa Polski...1928*, s. 655; *Księga adresowa Polski...1930*, s. 644.

Do drobnych zakładów przemysłowych należały dwa młyny (oba w rekach polskich) oraz dachówczarnia i betoniarnia.

W sumie w latach 30. XX w. około 160 mieszkańców Cieszanowa zajmowało się handlem i rzemiosłem lub prowadziło działalność usługową i przemysłową. Wszyscy rzemieślnicy i rękodzielnicy, dorożkarze i furmani zobowiązani byli wykupić świadectwa przemysłowe dla robót i dostaw, a właściciele sklepów świadectwa przemysłowe dla handlu. Ceny świadectw przemysłowych zależały od kategorii, do której przedsiębiorstwo było zaliczone, jak również od klasy miejscowości. W Cieszanowie (miejscowość klasy czwartej) cena świadectw przemysłowych dla handlu wynosiła 10 zł³³. W 1934 r. wykupiono w Cieszanowie 124 świadectwa handlowe i 34 przemysłowe³⁴. Większość polskich rodzin utrzymywała się z rolnictwa. W 1934 r. było w Cieszanowie 228 gospodarstw rolnych o areale do 10 ha i tylko 4 gospodarstwa powyżej 10 ha³⁵. Posiadaczami gospodarstw rolnych byli również polscy rzemieślnicy i kupcy, jak też urzędnicy, dla których uprawa ziemi stanowiła dodatkowe źródło dochodu.

Miasto miało stosunkowo mały potencjał gospodarczy, a w dodatku było zadłużone. Budżet na rok 1933/34 po stronie dochodów wynosił 22 993 zł, a wydatki 21 586 zł, w tym aż 3 942 zł na spłatę długów, więcej aniżeli wydatki na oświatę (3 332 zł) i na zdrowie (3 157 zł)³⁶. Do 1939 r. nastąpiła tylko nieznaczna poprawa sytuacji gospodarczej Cieszanowa. W 1938/39 r. do kasy miejskiej wpłynęło 25 752 zł, wydatki wyniosły 23 344 zł.

³³ Ustawa z 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym, tekst jednolity, „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” z 1932 r., nr 17, poz. 110.

³⁴ Archiwum Akt Nowych w Warszawie (dalej AAN), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (dalej MSW), sygn. 332, k. 323.

³⁵ *Ibidem*, k. 323.

³⁶ Dla porównania: dochody Lubaczowa – 66 695 zł, gminy Cieszanów-Wieś – 29 264 zł, Oleszyc – 33 375 zł, Lipska – 19 266 zł, Narola (zniszczonego w czasie wojny bardziej niż Cieszanów) – 15 851 zł, Dzikowa Starego – 66 313 zł, Lisich Jam – 44 402 zł, gminy Lubaczów-Wieś – 25 506 zł, Horyńca – 17 142 zł, Płazowa – 20 096 zł. AAN, MSW, sygn. 332, Zestawienie budżetów zwyczajnych gmin dotychczasowych na rok 1933/34.